

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

6 ноември 2012 година *

„Представителство на Европейския съюз пред националните юрисдикции — Членове 282 ЕО и 335 ДФЕС — Искане за обезщетение за вреди, причинени на Съюза от картел — Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Право на справедлив съдебен процес — Право на достъп до съд — Равни процесуални възможности — Член 16 от Регламент № 1/2003“

По дело C-199/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Rechtbank van koophandel te Brussel (Белгия) с акт от 18 април 2011 г., постъпил в Съда на 28 април 2011 г., в рамките на производство по дело

Europese Gemeenschap

срещу

Otis NV,

General Technic-Otis Sàrl,

Kone Belgium NV,

Kone Luxembourg Sàrl,

Schindler NV,

Schindler Sàrl,

ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV,

ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н K. Lenaerts, заместник-председател, г-н A. Tizzano, г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н L. Bay Larsen, г-н A. Rosas, г-н E. Jarašiūnas, председатели на състави, г-н E. Levits, г-н A. Ó Caoimh, г-н J.-C. Bonichot, г-н Ал. Арабаджиев (докладчик), г-жа Prechal и г-н C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Cruz Villalón,

секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

* Език на производството: нидерландски.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 14 март 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Otis NV, от H. Speyart, S. Brijs и G. Borremans, advocaten,
- за Kone Belgium NV, от D. Paemen, avocat, D. Vermeiren, advocaat, и г-н T. Vinje, solicitor,
- за Schindler NV, от P. Wytinck, advocaat,
- за ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV, от O. Brouwer, N. Lorjé и A. Pliego Selie, advocaten,
- за Европейската комисия, от г-н H. Krämer и г-жа C. ten Dam, в качеството на представители,
- за Съвета на Европейския съюз, от г-н B. Driessen, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 юни 2012 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 282 ЕО и 335 ДФЕС и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), както и на членове 103 и 104 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1605/2002 на Съвета от 25 юни 2002 година относно Финансовия регламент, приложим за общия бюджет на Европейските общности (ОВ L 248, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 3, стр. 198), изменен с Регламент (ЕО, Евратом) № 1995/2006 на Съвета от 13 декември 2006 г. (ОВ L 390, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 7, стр. 137, наричан по-нататък „Финансовият регламент“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на производство по дело между Europese Gemeenschap (Европейска общност), представлявана от Европейската комисия, и Otis NV, Kone Belgium NV, Schindler NV, ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV, General Technic-Otis Sàrl, Kone Luxembourg Sàrl, Schindler Sàrl и ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl, производители на асансьори и ескалатори, образувано по иск за поправяне на вреди от извършено от посочените дружества нарушение на член 81 ЕО.

Правна уредба

Правото на Съюза

Договорите

3 Член 282 ЕО гласеше:

„Във всяка от държавите членки Общността притежава най-широката правоспособност, предоставяни на юридическите лица, съгласно националните законодателства; тя може в частност да придобива или да се разпорежда с движима и недвижима собственост и да бъде страна в съдебни производства. За тази цел Общността се представлява от Комисията“.

4 На 1 декември 2009 г. с влизането в сила на Договора за функционирането на ЕС този член е заместен с член 335 ДФЕС със следния текст:

„Във всяка от държавите членки Съюзът притежава най-широката правоспособност, предоставяна на юридическите лица, съгласно националните законодателства; той може в частност да придобива или да се разпорежда с движима и недвижима собственост и да бъде страна в съдебни производства. За тази цел Съюзът се представлява от Комисията. Независимо от това, Съюзът се представлява от всяка от институциите по силата на административната им автономност, по отношение на въпросите, свързани с тяхното функциониране“.

5 Член 339 ДФЕС предвижда:

„Членовете на институциите на Съюза, членовете на комитетите, както и длъжностните лица и другите служители на Съюза са длъжни, дори и след като са престанали да изпълняват задълженията си, да не разкриват информация, включена в обхвата на професионалната тайна, в частност информация относно предприятия, техните стопански отношения или факторите за ценообразуване в тях“.

6 Член 47 ДЕС гласи следното:

„Съюзът има юридическа правосубектност“.

Регламент (ЕО) № 1/2003

7 Съображение 37 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове 81 и 82 от Договора (ОВ L 1, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167) гласи:

„С настоящия регламент се зачитат основните права и се съблюдават принципите, прогласени по-специално с [Хартата]. Съответно настоящият регламент следва да се тълкува и прилага при зачитане на тези права и принципи“.

8 Член 16 от този регламент, озаглавен „Еднакво прилагане на общностното право на конкуренция“, предвижда в параграф 1:

„Когато национални съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член 81 [ЕО] или 82 [ЕО], които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които са в противоречие с решението, прието от Комисията. Те също така трябва да избягват вземане на решения, които биха противоречали на решение, което

Комисията предвижда да приеме по образувано от нея производство. За тази цел националният съд може да прецени дали е необходимо да спре своето производство. Това задължение не засяга правата и задълженията по член 234 [ЕО]“.

9 Съгласно член 28 от посочения регламент, озаглавен „Служебна тайна“:

„1. Без да се засяга действието на членове 12 и 15, информацията, събрана по членове 17 и 22, се използва единствено за целта, за която е събрана.

2. Без да се засяга обменът и използването на информацията, предвидено в членове 11, 12, 14, 15 и 27, Комисията и органите по конкуренция на държавите членки, техните длъжностни лица, служители и други лица, работещи под контрола на тези органи, както и длъжностни лица и държавни служители на други органи на държавите членки са длъжни да не разгласяват информация, придобита или обменена от тях по реда на настоящия регламент и от естеството, обхванато от задължението за опазване на служебната тайна. Това задължение се прилага също и за всички представители и експерти на държавите членки, които присъстват на заседания на консултативния комитет по член 14“.

Финансовият регламент

10 Съгласно член 50 от Финансовия регламент Комисията предоставя на останалите институции необходимите правомощия за изпълнение на разделите на бюджета, които се отнасят за тях.

11 Според член 59 от този регламент:

„1. Институцията изпълнява функциите на разпоредител с бюджетни кредити.

[...]

2. Всяка институция определя в своя вътрешен административен правилник служителите от съответното ниво, на които делегира в съответствие с условията на своя правилник за дейността функции на разпоредители с бюджетни кредити, обхваща на делегираните правомощия и възможността лицата, на които тези правомощия са делегирани, да ги делегират вторично.

[...]“.

12 Съгласно член 60, параграф 1 от Финансовия регламент във всяка институция разпоредителят с бюджетни кредити отговаря за изпълнение на приходите и разходите в съответствие с принципите на добро финансово управление и следи за спазването на изискванията за законосъобразност и правилност.

13 Член 103 от този регламент гласи:

„Когато се установи, че процедурата по възлагане на поръчката е опорочена поради съществени грешки, нередности или измами, институциите преустановяват процедурата и могат да предприемат всички необходими мерки, включително и отмяна на процедурата.

Когато след възлагането на поръчката се окаже, че процедурата по възлагане или изпълнението на поръчката е опорочена поради съществени грешки, нередности или измами, институциите могат, в зависимост от достигнатия етап в процедурата, да откажат сключването на договор или да преустановят временно изпълнението на поръчката или, където е уместно, да развалят договора.

Когато такива грешки, нередности или измами се дължат на изпълнителя, институциите могат също така да откажат да извършат плащанията, да възстановят вече изплатени суми, или да развалят всички договори, сключени с този изпълнител, в съответствие със сериозността на грешките, нередностите или измамите“.

14 Член 104 от посочения регламент предвижда:

„Институциите на Общностите се считат за възложители, когато самостоятелно възлагат поръчки. [...]“.

Известието на Комисията относно сътрудничеството между Комисията и съдилищата на държавите — членки на Европейския съюз, при прилагането на членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност

15 Съгласно точка 26 от Известие на Комисията относно сътрудничеството между Комисията и съдилищата на държавите — членки на Европейския съюз, при прилагането на членове 81 и 82 от Договора за създаване на Европейската общност (ОВ С 101, 2004 г., стр. 54; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 4, стр. 122) „Комисията не предава на националните съдилища информация, доброволно предоставена от кандидат за освобождаване от налагане на санкция или намаляване на нейния размер без неговото съгласие“.

Белгийското право

16 Член 17 от Съдебния кодекс гласи:

„Искът е недопустим, ако ищецът няма право и интерес да го предяви“.

17 Член 1382 от Гражданския кодекс предвижда:

„Всяко виновно противоправно деяние, което причинява вреди другиму, поражда задължение за извършителя да поправи вредите“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

Обстоятелства, предхождащи спора по главното производство

18 След като получава няколко жалби, през 2004 г. Комисията започва разследване относно наличието на картел между четиримата основни европейски производители на асансьори и ескалатори, а именно групите Otis, Kone, Schindler и ThyssenKrupp. Разследването завършва с Решение на Комисията от 21 февруари 2007 г. относно производство по член 81 от Договора за създаване на Европейската общност (дело COMP/E-1/38.823 — Асансьори и ескалатори) (C(2007) 512 окончателен) (наричано по-нататък „решението от 21 февруари 2007 г.“).

19 С това решение Комисията установява, че предприятията — адресати на решението, са нарушили член 81 от Договора, като са разпределяли помежду си обществени поръчки и други договори в Белгия, Германия, Люксембург и Нидерландия с цел да си разпределят пазарите и да фиксират цени, споразумявайки се за механизъм за компенсация в някои случаи, обменяйки информация относно обема на продажбите и цените, както и участвайки в редовни срещи и установявайки други контакти с цел приемане и прилагане на горепосочените ограничения. За тези нарушения Комисията налага глоби с общ размер над 992 милиона евро.

- 20 Няколко дружества, сред които ответниците в главното производство, подават жалба за отмяна на това решение пред Общия съд на Европейския съюз.
- 21 С Решение от 13 юли 2011 г. по дело Schindler Holding и др./Комисия (Т-138/07, Сборник, стр. II-4819), Решение от 13 юли 2011 г. по дело General Technic-Otis/Комисия (Т-141/07, Т-142/07, Т-145/07 и Т-146/07, Сборник, стр. II-4977), Решение от 13 юли 2011 г. по дело ThyssenKrupp Liften Ascenseurs/Комисия (Т-144/07, Т-147/07-Т-150/07 и Т-154/07, Сборник, стр. II-5129) и Решение от 13 юли 2011 г. по дело Kone и др./Комисия (Т-151/07, Сборник, стр. II-5313) Общият съд отхвърля тези жалби, с изключение на жалбите на групата ThyssenKrupp, които са частично уважени по отношение на размера на наложените глоби.
- 22 След това жалбоподателите подават пред Съда жалби за отмяна на посочените съдебни решения, заведени в регистъра под номера C-493/11 Р, C-494/11 Р, C-501/11 Р, C-503/11 Р—506/11 Р, C-510/11 Р, C-516/11 Р и C-519/11 Р. С определения от 24 април и 8 май 2012 г. председателят на Съда заличава от регистъра на Съда дела C-503/11 Р—506/11 Р, C-516/11 Р и C-519/11 Р. С Определение от 15 юни 2012 г. по дело United Technologies/Комисия и Определение от 15 юни 2012 г. по дело Otis Luxembourg и др./Комисия Съдът отхвърля жалбите по дела C-493/11 Р и C-494/11 Р. Дела C-501/11 Р и C-510/11 Р са все още висящи пред Съда.

Производството пред запитващата юрисдикция

- 23 С молба от 20 юни 2008 г. Европейската общност, понастоящем Европейският съюз, представлявана от Комисията, предявява пред запитващата юрисдикция частичен иск за осъждане на ответниците в главното производство да заплатят на Съюза сумата 7 061 688 EUR (в които не са включени лихвите и съдебните разноски), представляваща обезщетение за вредите, претърпени от Съюза вследствие на установените с решението от 21 февруари 2007 г. антиконкурентни практики. Всъщност Съюзът е сключил с ответниците в главното производство няколко договора за обществени поръчки за инсталиране, поддръжка и реновиране на асансьори и ескалатори в различни сгради на Съвета на Европейския съюз, Европейския парламент, Комисията, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите на Европейския съюз и Службата за публикации на Европейския съюз в Белгия и Люксембург. При условията на евентуалност Съюзът иска да бъде назначено нещо лице, което по-специално да определи пълния размер на претърпените вреди.
- 24 Ответниците в главното производство оспорват правото на Комисията да представлява Съюза при липсата на изрично упълномощаване за това от другите институции на Съюза, за които се твърди, че са увредени от разглежданото нарушение. Освен това поддържат, че поради особеното положение на Комисията в производството по член 81, параграф 1 ЕО били нарушени принципите на независимост на съда и на равни процесуални възможности. Предвид обстоятелството, че в съответствие с член 16 от Регламент № 1/2003 решението от 21 февруари 2007 г. е задължително за запитващата юрисдикция, бил нарушен и принципът, че никой не може да е съдия по собственото си дело (*nemo iudex in sua causa*).
- 25 Запитващата юрисдикция приема, че не ѝ е подсъден спорът относно вредите, причинени от установените в Люксембург ответници в главното производство.
- 26 При тези обстоятелства *Rechtbank van koophandel te Brussel* решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) а) Според член 282 ЕО, понастоящем член 335 ДФЕС, Съюзът се представлява от Комисията. Член 335 ДФЕС, от една страна, и членове 103 и 104 от Финансовия регламент, от друга страна, предвиждат, че по административни въпроси, свързани с

функционирането на институциите, Съюзът се представлява от съответните институции, вследствие на което е възможно институциите да бъдат конституирани като страни — единствени или не — в производствата пред съответните съдилища. Получаването по-специално от определени предприемачи на прекалено завишени цени в резултат от създаването на картел несъмнено може да се квалифицира като измама. В белгийското право се прилага принципът *lex specialis generalibus derogat*. Доколкото този правен принцип е възприет и в европейското право, не следва ли да се счита, че съответната институция (с изключение на случаите, в които самата Комисия е възложител) трябва да поеме инициативата за предявяване на исковете?

- б) (въпрос, зададен при условията на евентуалност) Не би ли следвало Комисията да разполага поне с пълномощно да представлява съответните институции, за да може да защитава интересите им пред съд?
- 2) а) Член 47 от [Хартата] и член 6, параграф 1 от Европейската конвенция за защита на правата на човека [и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“)] гарантират правото на всяко лице на справедлив съдебен процес и свързания с него принцип, че никой не може да е съдия по собственото си дело. Съвместимо ли е с този принцип Комисията първоначално да действа в качеството си на орган по конкуренцията и да наложи санкция за приетото за противоправно поведение — а именно създаването на картел в нарушение на член 81 ЕО, понастоящем член 101 ДФЕС — след проведено от самата нея разследване и на един последващ етап да подготви предявяването на иск за обезщетение пред национална юрисдикция и да вземе решение за неговото предявяване, при положение че двата въпроса са свързани помежду си и за тях отговаря един и същи член на Комисията, още повече че националната юрисдикция, пред която е предявен искът, не може да се отклони от решението за налагане на санкция?
- б) (въпрос, зададен при условията на евентуалност) При [отрицателен] отговор на въпроса по точка 2, буква а), (т.е. ако се приеме, че е налице несъвместимост) по какъв начин съгласно правото на Съюза пострадалото от противоправно деяние (създаване на картел) лице (Комисията, институциите или Съюзът) трябва да предяви правото си на обезщетение, което е основно право?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 27 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали членове 282 ЕО и 335 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че Комисията е овластена да представлява Съюза пред национална юрисдикция в гражданско производство по иск за поправяне на вредите, причинени на Съюза от забранен(а) от членове 81 ЕО и 101 ДФЕС картел или практика, който/която може да е засегнал(а) някои възложени от отделни институции и органи на Съюза обществени поръчки, без да разполага с пълномощно от съответните други институции и органи да ги представлява.
- 28 До 1 декември 2009 г., когато влиза в сила Договорът за функционирането на ЕС, представителството на Общността пред юрисдикциите на държавите членки се урежда от член 282 ЕО.

- 29 Искът, по който е образувано главното производство, е предявен преди тази дата, поради което най-напред следва да се разгледа въпросът дали този член е овластявал Комисията да представлява Общността по такъв иск.
- 30 От текста на посочения член следва, че Общността може да бъде страна в съдебни производства във всяка държава членка и за целта се представлява от Комисията.
- 31 Ответниците в главното производство обаче поддържат, че член 282 ЕО е само общо правило, което се дерогирало от членове 274 ЕО и 279 ЕО. Последните разпоредби били приложени от Финансовия регламент, членове 59 и 60 от който възлагали на всяка институция на Съюза изпълнението на нейните бюджетни позиции. Освен това от членове 103 и 104 от този регламент следвало, че ако се счита увредена от съответното нарушение, всяка институция може да предяви иск за обезщетение, тъй като повечето обществени поръчки били възложени от името и за сметка на отделните институции.
- 32 В това отношение следва да се посочи, че членове 274 ЕО и 279 ЕО и разпоредбите на Финансовия регламент определят по-специално правомощията на всяка институция във връзка с изготвянето и изпълнението на бюджета. За разлика от тях член 282 ЕО предоставя правоспособност на Общността и урежда нейното представителство по-конкретно пред юрисдикциите на държавите членки. Представителството на Общността пред тези юрисдикции обаче е нещо различно от приеманите от институция на Общността мерки за изпълнение на бюджета. Поради това принципът *lex specialis generalibus derogat* е без значение в настоящия случай.
- 33 Що се отнася по-специално до членове 103 и 104 от Финансовия регламент, на които се позовава запитващата юрисдикция в първия си въпрос, следва да се установи, че тези разпоредби съдържат правила относно възлагането и изпълнението на обществени поръчки, а не относно представителството на Съюза пред юрисдикциите на държавите членки.
- 34 Следователно на основание член 282 ЕО Комисията е била овластена да представлява Общността пред запитващата юрисдикция.
- 35 Що се отнася до член 335 ДФЕС, следва да се посочи, че Договорът за функционирането на ЕС не съдържа преходна разпоредба относно представителството на Съюза в производствата, образувани преди влизането в сила на този договор и все още висящи пред юрисдикциите на държавите членки. Поради това и като се има предвид, че главното производство е образувано преди влизането в сила на Договора за функционирането на ЕС, приложимата разпоредба относно представителството е член 282 ЕО.
- 36 Предвид изложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство допуска Комисията да представлява Съюза пред национална юрисдикция в гражданско производство по иск за поправяне на вредите, причинени на Съюза от забранен(а) от членове 81 ЕО и 101 ДФЕС картел или практика, който/която може да е засегнал(а) някои възложени от различни институции и органи на Съюза обществени поръчки, без да е необходимо да разполага с пълномощно за това от посочените институции и органи.

По втория въпрос

- 37 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 47 от Хартата не допуска Комисията да предяви пред национална юрисдикция от името на Съюза иск за поправяне на вредите, претърпени от Съюза вследствие на картел или практика, чието противоречие с член 81 ЕО е установено с решение на тази институция.

- 38 В частност запитващата юрисдикция се пита, на първо място, дали при такъв иск закрепеното в член 47 от Хартата и в член 6 от ЕКПЧ право на справедлив процес е нарушено, поради това че решението на Комисията относно производство по член 81 ЕО обвързва тази юрисдикция по силата на член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003. Всъщност нарушението на член 81 ЕО е установено със задължително за националната юрисдикция решение на една от страните по делото, което я лишава от възможността да прецени независимо един от елементите от фактическия състав, пораждащ правото на поправка на вредите, а именно наличието на вредоносно събитие.
- 39 Освен това запитващата юрисдикция иска да се установи дали при такъв иск Комисията не е съдия и страна по делото в нарушение на принципа *nemo iudex in sua causa*.
- 40 Съдът вече е имал случай да подчертае, че всеки има право да се позове пред съд на нарушение на член 81 ЕО и следователно на нищожността на картел или практика, забранен(а) от този член (Решение от 13 юли 2006 г. по дело *Manfredi* и др., C-295/04-C-298/04, *Recueil*, стр. I-6619, точка 59).
- 41 Що се отнася в частност до възможността да се иска поправка на вреда, причинена от договор или поведение, който/което може да ограничи или наруши конкуренцията, следва да се напомни, че ако не е възможно всеки да иска да бъдат поправени вредите, които евентуално е претърпял от договор или поведение, който/което може да ограничи или наруши конкуренцията, би била поставена под въпрос пълната ефективност на член 81 ЕО, и в частност полезното действие на забраната, установена в параграф 1 от него (Решение от 20 септември 2001 г. по дело *Courage* и *Crehan*, C-453/99, *Recueil*, стр. I-6297, точка 26 и Решение по дело *Manfredi* и др., посочено по-горе, точка 60).
- 42 Всъщност това право укрепва действието на правилата за конкуренция в Съюза и възпира сключването на споразумения или следването на практики, най-често скрити, които могат да ограничат или нарушат конкуренцията. От тази гледна точка искове за обезщетение пред националните юрисдикции могат съществено да допринесат за поддържането на ефективна конкуренция в Съюза (Решение по дело *Courage* и *Crehan*, посочено по-горе, точка 27).
- 43 От това следва, че всеки има право да иска да бъдат поправени претърпените от него вреди, когато съществува причинно-следствена връзка между тези вреди и картел или практика, забранен(а) от член 81 ЕО (Решение по дело *Manfredi* и др., посочено по-горе, точка 61).
- 44 Такова право следователно има и Съюзът.
- 45 То обаче трябва да се упражнява при спазване на основните права на ответниците, гарантирани по-специално от Хартата. Съгласно член 51, параграф 1 от нея разпоредбите ѝ се отнасят както за институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, така и за държавите членки, когато прилагат правото на Съюза.
- 46 В това отношение следва да се напомни, че принципът на ефективна съдебна защита е общ принцип на правото на Съюза, който понастоящем намира израз в член 47 от Хартата (вж. Решение от 22 декември 2010 г. по дело *DEB*, C-279/09, *Сборник*, стр. I-13849, точки 30 и 31, Определение от 1 март 2011 г. по дело *Chartry*, C-457/09, *Сборник*, стр. I-819, точка 25 и Решение от 28 юли 2011 г. по дело *Samba Diouf*, C-69/10, *Сборник*, стр. I-7151, точка 49).
- 47 Посоченият член 47 осигурява в правото на Съюза защитата, предоставена от член 6, параграф 1 от ЕКПЧ. При това положение позоваване следва да се извършва само на първата от двете разпоредби (Решение от 8 декември 2011 г. по дело *Chalkor/Комисия*, C-386/10 P, *Сборник*, стр. I-13085, точка 51).

- 48 Принципът на ефективна съдебна защита, закрепен в посочения член 47, включва различни аспекти, като по-конкретно правото на защита, принципа на равни процесуални възможности, правото на достъп до съд и правото на съвети, защита и представителство.
- 49 Що се отнася до правото на достъп до съд, следва да се уточни, че за да може да се произнесе в съответствие с член 47 от Хартата по спор относно произтичащи от правото на Съюза права и задължения, „съдът“ трябва да е компетентен да разгледа всички фактически и правни въпроси от значение за спора, с който е сезиран.
- 50 В това отношение е вярно, че съгласно практиката на Съда (Решение от 14 септември 2000 г. по дело *Masterfoods* и НВ, C-344/98, *Recueil*, стр. I-11369, точка 52), закрепена понастоящем в член 16 от Регламент № 1/2003, когато се произнасят по споразумения, решения или практики по-конкретно по член 101 ДФЕС, които вече са предмет на решения на Комисията, националните юрисдикции не могат постановяват решения, които противоречат на решеното от Комисията.
- 51 Този принцип се прилага и когато националните юрисдикции са сезирани с иск за поправяне на вреда от картел или практика, чието противоречие с член 101 ДФЕС е установено с решение на тази институция.
- 52 Така прилагането на правилата на Съюза за конкуренцията се основава на задължение за лоялно сътрудничество между, от една страна, националните юрисдикции, и от друга — Комисията и съответно юрисдикциите на Съюза, в рамките на което всеки следва да изпълнява възложената му с Договора функция (Решение по дело *Masterfoods* и НВ, посочено по-горе, точка 56).
- 53 В това отношение е важно да се напомни, че контролът за законосъобразност на актовете на институциите на Съюза е от изключителната компетентност на юрисдикциите на Съюза и не е от компетентността на националните юрисдикции. Последните няма право да обявяват такива актове за невалидни (в този смисъл вж. по-специално Решение от 22 октомври 1987 г. по дело *Foto-Frost*, 314/85, *Recueil*, стр. 4199, точки 12—20).
- 54 Следователно правилото, че националните юрисдикции не могат да постановяват решения, които противоречат на решение на Комисията относно производство по член 101 ДФЕС, е специфичен израз на разпределянето на компетентността в рамките на Съюза между, от една страна, националните юрисдикции, и от друга — Комисията и юрисдикциите на Съюза.
- 55 Това правило обаче не предполага лишаване на ответниците в главното производство от правото им на достъп до съд по смисъла на член 47 от Хартата.
- 56 Всъщност правото на Съюза предвижда система за съдебен контрол по отношение на решенията на Комисията относно производства по член 101 ДФЕС, която предоставя всички гаранции, изисквани от член 47 от Хартата.
- 57 В това отношение е важно да се установи, че на основание член 263 ДФЕС решението на Комисията може да бъде подложено на контрол за законосъобразност от страна на юрисдикциите на Съюза. Всъщност в настоящия случай ответниците в главното производство, които са адресати на решението, са подали жалба за отмяна на това решение, както бе напомнено в точки 20—22 от настоящото решение.
- 58 Посочените ответници обаче изтъкват, че контролът за законосъобразност, осъществен на основание член 263 ДФЕС от юрисдикциите на Съюза, е непълен поради по-специално свободата на преценка по икономическите въпроси, която тези юрисдикции признават на Комисията.

- 59 В това отношение Съдът е имал повод да подчертае, че макар в областите, в които е необходимо да бъдат направени сложни икономически оценки, Комисия да разполага със свобода на преценка по икономическите въпроси, това не означава, че съдът на Съюза трябва да не контролира направеното от Комисията тълкуване на данни от икономическо естество. Възможност съдът на Съюза трябва по-конкретно не само да провери истинността на посочените доказателства, тяхната достоверност и непротиворечивост, но също и дали тези доказателства съдържат всички релевантни данни, които трябва да бъдат взети предвид, за да се прецени дадена сложна ситуация, както и дали могат да подкрепят направените въз основа на тях изводи (Решение по дело Chalkor/Комисия, посочено по-горе, точка 54 и цитираната съдебна практика).
- 60 Съдът на Съюза също така трябва служебно да провери дали Комисията е мотивирала решението си и по-конкретно дали е обяснила значението, което е придала, и преценката, която е направила на взетите предвид факти и доказателства (вж. в този смисъл Решение по дело Chalkor/Комисия, посочено по-горе, точка 61).
- 61 Съдът на Съюза трябва освен това да осъществи контрола за законосъобразност, който му е възложен, въз основа на фактите и доказателствата, които жалбоподателят е посочил, съответно представил в подкрепа на изложените от него основания. При този контрол съдът не може да се основа на свободата на преценка, с която разполага Комисията, нито във връзка с избора на фактите и доказателствата, взети предвид при прилагане на критериите, посочени в съобщението на Комисията, озаглавено „Насоки относно метода за определяне на глобите, налагани по силата на член 23, параграф 2, буква а) от Регламент № 1/2003“ (ОВ С 210, 2006 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 4, стр. 254), нито във връзка с преценката на тези факти и доказателства, и да откаже да осъществи задълбочен контрол както от правна, така и от фактическа страна (Решение по дело Chalkor/Комисия, посочено по-горе, точка 62).
- 62 Накрая, контролът за законосъобразност се допълва от пълната юрисдикция, призната на съда на Съюза, преди по силата на член 17 от Регламент № 17 на Съвета от 6 февруари 1962 г., Първи регламент за прилагане на членове [81] и [82] от Договора (ОВ 13, 1962 г., стр. 204; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 3), а сега на член 31 от Регламент № 1/2003 в съответствие с член 261 ДФЕС. Пълната юрисдикция включва правомощия на съда, надхвърлящи рамките на обикновения контрол за законосъобразност на санкцията, което му позволява да замени преценката на Комисията със своя преценка и в резултат на това да отмени, намали или увеличи наложената глоба или периодична парична санкция. (Решение по дело Chalkor/Комисия, посочено по-горе, точка 63 и цитираната съдебна практика).
- 63 Следователно предвиденият в Договорите контрол предполага съдът на Съюза да упражни контрол както от правна, така и от фактическа страна и да има право да прецени доказателствата, да отмени обжалваното решение и да измени размера на глобите. Ето защо предвиденият в член 263 ДФЕС контрол за законосъобразност, допълнен по отношение на размера на глобата от предвидената в член 31 от Регламент № 1/2003 пълна юрисдикция, е съобразен с изискванията на принципа на ефективна съдебна защита по член 47 от Хартата (вж. в този смисъл Решение по дело Chalkor/Комисия, посочено по-горе, точка 67).
- 64 Що се отнася до възражението на ответниците в главното производство, основано на обстоятелството, че посоченият съдебен контрол е поверен на Съда, чиято независимост била под въпрос, тъй като самият той е институция на Съюза, следва да се посочи, че това възражение е напълно неоснователно, като се има предвид, от една страна, съвкупността от залегналите в договорите гаранции, осигуряващи независимостта и безпристрастността на Съда,

и от друга страна, обстоятелството, че всяка юрисдикция задължително е част от държавната или наднационалната организация, към която спада, което само по себе си не води до нарушение на член 47 от Хартата и на член 6 от ЕКПЧ.

- 65 Важно е накрая да се посочи, че граждански иск за поправяне на вреди като предявения в главното производство предполага, както следва от акта за преюдициално запитване, да се установи не само настъпването на вредоносно събитие, но и наличието на вреда и на причинно-следствена връзка между нея и вредоносното събитие. Вярно е, че по силата на задължението си да не постановява решение, което противоречи на решението на Комисията, установяващо нарушение на член 101 ДФЕС, националният съд трябва да приеме, че е налице картел или забранена практика, но следва да се уточни, че за сметка на това той преценява дали е настъпила вреда и дали съществува пряка причинно-следствена връзка между тази вреда и разглеждания картел или разглежданата практика.
- 66 Всъщност дори когато в решението си Комисията е трябвало да определи конкретните последици от нарушението, пак националният съд е този, който трябва да установи отделната вреда, причинена на всяко лице, което е предявило иск за поправянето ѝ. Такава преценка не противоречи на член 16 от Регламент № 1/2003.
- 67 Предвид всички гореизложени съображения Комисията не може да бъде считана за съдия и страна по дело с предмет спор като разглеждания в главното производство.
- 68 На второ място, запитващата юрисдикция се пита дали в производство по граждански иск като главното е нарушен принципът на равни процесуални възможности, поради обстоятелството че самата Комисия е провела разследването за разглежданото нарушение.
- 69 Ответниците в главното производство считат, че поради това обстоятелство институцията се намирала в привилегировано положение спрямо тях, което ѝ позволило да събере и използва информация — включително поверителна и следователно защитена от търговска тайна, — с каквато ответниците не разполагат.
- 70 В настоящото производство по преюдициалното запитване Комисията възразява, че когато е подготвяно предявяването на иска в главното производство, е използвана само информация, съдържаща се в публичния вариант на решението от 27 февруари 2007 г. Освен това тази институция обяснява, че службите, които отговарят за главното производство, а именно службите „Инфраструктура и логистика“ в Брюксел и Люксембург, нямат право на привилегирован достъп до поверителната преписка на генерална дирекция „Конкуренция“. Поради това Комисията била равнопоставена с всеки друг правен субект.
- 71 Принципът на равни процесуални възможности, който произтича от самото понятие за справедлив процес (Решение от 21 септември 2010 г. по дело Швеция и др./API и Комисия, C-514/07 P, C-528/07 P и C-532/07 P, Сборник, стр. I-8533, точка 88), предполага задължение за осигуряване на разумна възможност за всяка от страните да представи своята позиция, включително да посочи доказателствата си, при условия, които не я поставят в явно неблагоприятно положение спрямо противната страна.
- 72 Както напомня генералният адвокат в точка 58 от заключението си, целта на равните процесуални възможности е да се осигури равновесие между страните в производството, като се гарантира, че всеки представен пред юрисдикцията документ може да бъде преценен и оспорен от всяка от страните в производството. Обратно, евентуално причинената от липсата на равновесие вреда следва да бъде доказана от този, който я е претърпял.

- 73 От акта за преюдициално запитване обаче следва, че информацията, на която се позовават ответниците в главното производство, не е предоставена от Комисията на националната юрисдикция, и последната впрочем сочи, че се основава само на информацията в неуповителния вариант на решението за установяване на нарушение на член 81 ЕО. Ето защо тези обстоятелства изключват нарушение на принципа на равни процесуални възможности.
- 74 Доводите на ответниците в главното производство, че равновесието между страните било нарушено, поради това че Комисията провела разследването за нарушение на член 101 ДФЕС с цел да поиска впоследствие поправка на вредата, претърпяна вследствие на това нарушение, се опровергават от забраната, съдържаща се в член 28, параграф 1 от Регламент № 1/2003, събраната при разследване информация да се използва за цели, различни от тези на разследването.
- 75 Впрочем обстоятелството, че както решението от 27 февруари 2007 г., така и решението за предявяване на иска за поправка на вреди, по които е образувано главното производство, са взети от колегиума на Комисията, не опровергава горните съображения, тъй като правото на Съюза съдържа достатъчно гаранции за спазването на принципа на равни процесуални възможности в производството по такъв иск, като гаранциите, произтичащи от член 339 ДФЕС, член 28 от Регламент № 1/2003 и точка 26 от известието на Комисията относно сътрудничеството между Комисията и съдилищата на държавите — членки на Европейския съюз, при прилагането на членове 81 и 82 от Договора за ЕО.
- 76 Накрая, не могат да бъдат уважени и доводите на ответниците, изведени от Решение по дело *Yvon c/y Франция* (ЕСПЧ, Решение от 24 април 2003 г., *Recueil des arrêts et décisions* 2003-V). Всъщност обстоятелствата, въз основа на които Европейският съд по правата на човека е установил нарушение на член 6 от ЕКПЧ, а именно силното влияние на заключението на правителствения комисар върху решението на съда по отчуждаванията, както и правилата за достъпа на правителствения комисар до релевантната информация и за използването ѝ от него — за разлика от обстоятелствата в главното производство — не са съчетани със съдебен контрол или гаранции, съпоставими с или еквивалентни на посочените съответно в точки 63 и 75 от настоящото решение.
- 77 Предвид гореизложените съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 47 от Хартата допуска Комисията да предяви пред национална юрисдикция от името на Съюза иск за поправка на вредите, претърпени от Съюза вследствие на картел или практика, чието противоречие с член 81 ЕО или 101 ДФЕС е установено с решение на тази институция.

По съдебните разноски

- 78 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство допуска Европейската комисия да представлява Европейския съюз пред национална юрисдикция в гражданско производство по иск за поправка на вредите, причинени на Съюза от забранен(а) от членове 81 ЕО и 101 ДФЕС картел или практика, който/която може да е засегнал(а)**

някои възложени от различни институции и органи на Съюза обществени поръчки, без да е необходимо да разполага с пълномощно за това от посочените институции и органи.

- 2) **Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз допуска Европейската комисия да предяви пред национална юрисдикция от името на Европейския съюз иск за поправяне на вредите, претърпени от Съюза вследствие на картел или практика, чието противоречие с член 81 ЕО или 101 ДФЕС е установено с решение на тази институция.**

Подписи